

Zarja izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob polu enajstih dopoldne. — Naročnina z dostavljanjem na dom ali po pošti K 1:50. Posamezna številka 6 v. Letna naročnina K 18.—, polletna K 9.—, četrletna K 4:50. — Za inozemstvo K 30.—. — Naslov: Upravništvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 6, II. nadstr. Uradne ure za stranke od 11.—12. dopoldan in od 6.—7. zvečer.

ZARJA

Posamezna številka 6 vinarjev.

Uredništvo v Ljubljani sprejema vse uredniške rokopise, ki jih ne vrača. — Upravništvo sprejema naročnino in inserate. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Cena inseratom: Enostopna petstvrstica 20 vin., pogojni prostor 25 vin., poslana in razglasi 30 vin. — Naslov: Uredništvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ul. 6, II., uradne ure za stranke od 9.—12. dop. in od 1/26.—1/27. zv. — Reklamacije poštne proste.

Štev. 23.

V Ljubljani, v ponedeljek dne 3. julija 1911.

Leto I.

Slovenci v državnem zboru.

Baron Gautsch sestavlja novo vladno večino. Največ mu je ležeče na tem, do pridobi Čehe zase, a da vsled tega ne izgubi Nemcev. Ali čim več strank pride v vladni tabor, tem ljubše bo Gautschu, kakor vsakemu ministrskemu predsedniku. Sedaj mu je tem več na tem, ker je za nekatere predmete potrebna dv tretjinska večina in ker za nobeno vladno ni prijetno, če si mora od slučaja do slučaja izposojevati glasove opozicijskih strank. Zanesljiva večina je prvi pogoj vsake vlade, kako jo sestaviti, pa njena prva skrb.

Na severu bo imela vlada nekoliko težav. Vladanja se sicer ne branijo ne Čehi ne Nemci, ali v volilnem boju se je toliko govorilo o „narodnem sovražniku“, o „narodnih idealih“, o nepogljivosti itd., da je zdaj z ozirom na volilce vendar treba nekoliko previdnosti. Torej morajo na nemški in na češki strani še nekaj časa kazati radikalizem in lepo polagoma pripravljati tla, dokler ne bodo volilci pripravljeni tako daleč, da bodo vsak ministrski sedež smatrali za velikansko narodno pridobitev.

Na jugu bo imel ministrski predsednik veliko lažji opravke, če bo le hotel. Jugoslovanski poslanci brez razlike stranke čakajo že nestrpnost, da jim Gautsch namigne. Vsi so se naveličali „grenkega opozicijskega kruha“ in kdor pazno zasleduje naše meščansko časopisje, lahko opazi, da se ponujajo jugoslovanske stranke novemu kabinetnemu šefu kakor na sejmu. Opazi pa tudi lahko, da jih ta hip ne ločijo nobena načela, ampak edino ljubosumnost. Vprašanje je namreč, kdo naj postane jugoslovanski minister. Sicer sploh še ni nikjer zapečaten, da res kdo postane. Ali intrigira se že na vseh koncih in krajih, nastavljajo se kandidacije, pripravljajo pasti in tako je, kakor da bi bila vsa bodočnost slovenskega naroda odvisna edino od osebe še neimenovanega jugoslovanskega ministra.

Da bi dr. Šusteršič rad postal ekselencia, je stara reč. Vsa njegova politika meri edino na to. Ali tudi dr. Ploj bi bil strašno rad „svetovalec krone“, dr. Ivčević pa tudi nič manj ne. Da je poleg njih še nekoliko hrepenečih duš, ki pa le nimajo toliko trabantov, je znano. Ker pa le ne morejo vsi postati ministri, je spletkarstvo zdaj v cvetju.

Ali razven tega nečednega boja za osebne interese počivajo vsa principielna nasprotja in na obzorju se kaže tista neznačajnost, kateri jo ime „sloga“. Kako ima biti krščena, je vseeno. Dovolj je, da jo stvarno hočejo. „Slov. Narod“ je v petek že precej jasno povedal, da žele liberalci v državnem zboru za vse jugo-

slovanske poslance skupno streho. Zakaj bati se je, „da v slučaju needinosti med Jugoslovani ostanemo izven kombinacije“. Če ne gremo vsi v en hlev, tedaj sploh ne bo ministra. Zakaj pa riskirati to, ko ni treba nič drugega, kakor da „izločimo vsa ona vprašanja, ki bi mogla postati za sporazumno postopanje usodna...“?

Ona vprašanja... katera vprašanja pa so to? Liberalce in klerikalce baje loči klerikalizem. To prisegajo v svojem časopisju, to so trdili v volilnem boju. Verjeli jim niso socialni demokratje in liberalna gospoda je bila zaradi tega zelo huda. Toda čeprav državni zbor ni skupaj, se že kaže, da so socialni demokratje zopet imeli prav in da je liberalizem naših liberalcev čisto prostaška laž.

Toliko soli vendar imajo v glavi, da ne morejo pričakovati rešitve kulturnih vprašanj, tičečih se svetovnega naziranja, ne v občini, ne v deželnem zboru. Glavni boj proti klerikalizmu se more voditi edino v državnem zboru. Politični komediantje, ki se imenujejo narodno napredna stranka, pa postavljajo stvar na glavo:

Doma, kjer ne morejo nič drugega kakor zmerjati, hočejo biti „protiklerikalni“; na Dunaju, kjer bi bilo mogoče resno delo, v državnem zboru, kjer se ima z zakoni omejiti moč klerikalizma, osvoboditi šolstvo, zavarovati svoboda vesti, uvesti svobodomiselnost reforme, tam pa „naj se izločijo vsa ta vprašanja, ki bi mogla postati za sporazumno postopanje usodna“, torej vsa vprašanja, ki niso vsek drju. Šusteršiču. V Ljubljani, kjer je vse njihovo kričanje brez pomena, bodo grmeli proti klerikalcem, na Dunaju bodo vtaknili svoj protiklerikalizem v žep.

Čemu je bil torej ves volilni boj? Zakaj? Za koga? Za nič drugega ne kakor za osebe. In vsa načela niso bila nič drugega kakor pesek v oči.

Toda naj le izvrše še to izdajstvo. Privoščimo jim ga prav iz srca. Doslej je marsikdo mislil, da je Hribar le za svojo osebo poteptal program in načela. Le naj pošljejo še Ravniharja v skupni hlev. Potem bodo morda slovenski volilci vendar enkrat spoznali, da je vsa liberalno-klerikalna gouja pri nas navaden političen švindl, smrdeč do neba. Potem ne bo nikomur več prihajalo na misel, delati razliko med liberalci in klerikalci in ljudstvo bo spoznalo, da jih vodijo eni in drugi samo z nekoliko različnimi trakovi za nos.

Današnja številka smo poslali mnogim prijateljem in znancem na ogled.

NOVICE.

Novi naročniki, ki plačajo naročnino do 8. julija, dobe brezplačno roman „Mati“, kar ga je doslej izšlo v „Zarji“.

* **Socialno zavarovanje** hočejo zopet z avlačiti. Nemško nacionalna korespondenca javlja, da se načrt socialnega zavarovanja ne predloži takoj parlamentu, ker se bo zadeva v novi predložila in morda starostno in invalidetno zavarovanje postavilo na popolnoma novo podlago.

* **Manj komis** — „boljši“ komis. Vojaška uprava je odredila, da bodo vojaki prejeli iz fineše moke pečen kruh. Za peko vojaškega komis se bo do sedaj uporabljala ržena moka, katera bode do 20% očiščena otrobov; v šestnajstem (dalmatinskem) koru bodo dodelali tretjino pšenične moke. Ampak dočim je sedaj znašala dnevna porcija za moža 840 gramov, se bo po novi reformi zmanjšala na dnevni 700 gramov. Dokler je bil kruh slabega okusa, ga je vojaška uprava dajala vojakom v izobilju, da je plesnil po kovčegih, sedaj ko postane komis za spoznanje slastnejši in užitejši, pa je vojaška uprava koj zaegnala vojakom jermen okolu pasu in v zlatni meri utrgala dnevno porcijo. Nova uredba se uveljavi vsepovsod najkasneje z januarjem 1912; v tistih okrožjih, kjer vojaški erar ni založen z dosedanjim moko, pa stopi v veljavo že s 1. oktobrom t. l.

* **Tobačni avtomati.** Tobačna uprava, ki je vzlic protestu socialno-demokratskih poslancev zvišala ceno tobačnih izdelkov, bi rada oslajšala grenki okus kadilcev z majhnimi bonbončki: lepšo vnanjo opremo svojih fabrikatov obeta, lepe škatljice in lepe omote — samo zboljšanja tobačne kakovosti ni prav nič opaziti. Sedaj vpeljuje novotarijo, ki je sama na čisto ugodna, le da nima z nezasišano podražitvijo tobaka nič opraviti in ki zasleduje izključni namen: potolažiti nejevoljo ljudstva, na katero hoče zvaliti meščanska vlada vso butaro tobačnega davka. — V prodaji tobaka in tobačnih izdelkov se vpeljejo avtomati; proti določenemu znesku, ki ga bo treba vreči v avtomat, bo avtomat samostojno oddajal tobačne izdelke. Cena tobaka, smotke ali svaljčice ne bo smela presežati splošne prodajne cene, ki mora na avtomatu biti točno označena. Vsak trafikant bo smel pred svojo trafiko postaviti na svoj račun po en avtomat; gostilničarji in kavarnarji v svojih prostorih tudi po več. Na vsakem avtomatu mora biti označeno ime lastnika, ki jamči kupovalcu za redno poslovanje. Avtomati bodo morali biti napolnjeni z nepoškodovanimi fabrikati.

* **Srbska vlada** je demisionirala vseh nasprotij med finančnim ministrom Protićem in trgovinskim ministrom Prodano-

v i c e m zaradi posojila državne hipotečne banke. Pospešila so krizo nesoglasja med radikalnimi strankami, ki se že dolgo vlečejo in od dne do dne bolj poostrujejo.

* **Bolgarsko veliko sobranje** je z večino glasov sprejelo revizijo ustave, kakor jo je bila predložila vlada. Minister Ludskanov je naglašal, da se ne bo mogel ponavljati osebni režim, ki je obstajal v tem, da je kralj imenoval vladno po svoji volji, ne da bi se oziral na položaj v sobranju, ko se izvede občinska avtonomija.

* **Angleški minister za volilno svobodo delavcev.** V založbi Evgena Diedericha izide v kratkem Lloyd Georgeja (izg. Lojdzoržova) knjiga „Boljši časi“, iz katere posnemamo tudi za avstrijske razmere zelo važen volilni govor ministra Lloyda Georgeja, ki biča terorizem kapitalističnih pijavk ob volitvah. Ta govor je zelo poučen za našo slavno vladu in tudi naše podjetništvo bi iz njega lahko spoznalo, kako nemoralno in podlo je siliti delavca, naj voli proti svojemu prepričanju. Lloyd George pravi: „... Navsezadnje je volilna pravica najdragocenejša pravo delavčeva. In to naj bo edina posest, ki nima zakonitega varstva? Ako ukrade kdo komu groš, mu je roka pravice takoj za petami in tatu zadene postavna kazen. Zakaj ne velja to tudi za tatu volilne pravice? Ravno kar je bil divji lovec obsojen na šest mesecev zapora, ker je ustrelil zajca. Če uživa torej posest zajca varstvo zakona v tako visoki meri, kako to, da bi bila ta najdražja posest delavčeva brez vsake zakonite zaščite? Pravično bi bilo, da bi bil oni, ki skuša delavca z grožnjami ali kako drugače pregovoriti, ravno tako kaznovan, kakor divji lovec. Njegovo dejanje je velik pregrešek in v takem ravnanju vidim utesnjevanje najelementarnejših državljskih pravic in nevarnost za obstoj države. Temu zlu moramo od pomoči! Če je postava premala, jo poostriamo in pazimo obenem, da se bo izpolnjevala!... Pomislimo, kako nezasišana je zahteva delodajalčeva, naj mu žrtvuje delavec poleg dela svojih rok še svoje prepričanje! Naši podjetniki smatrajo, da pridobe s tem, ker vzamejo delavca v svojo službo, obenem tudi njegovo dušo. To naziranje je v bistvenem nasprotju z najprimitivnejšimi sloveskimi pravicami in dokler ostane, je vse svobodomiselnost kričanje prazna komedija.“ Avstrijski ministri so pač iz drugačnega testa narejeni!

* **Odvetniki in sodniki.** V Budimpešti je bila pred prizivnim sodiščem v torek razprava zaradi tožbe, katero je vložil odvetnik dr. Julij Virag proti profesorju tehnike Morieu Hoor-Tempisu zaradi dejanske žalitve. Prizivno sodišče je oprostilo profesorja. Nato je vstal zastopnik budimpeštanske odvetniške zbornice dr. Maks Baracs in podal

MAKSIM GORKIJ:

Mati.

Socialen roman v dveh delih.

Nad množico je plaval oblak saj in prahu, od potu obliči obrazi so žareli in koža na licih je jokala črne solze. Na temnih licih so blestele oči in zobje so se lesketali.

Tam, kjer sta stala Sizov in Mahotin, se je pojavil Pavel in njegov klic je zadonel:

— Sodrugi!

Mati je opazila, da mu je lice prebledelo, in ustni so se mu tresle; nehote je rinila naprej potiskajoč množico v stran. Razdraženo so kričali nad njo:

— Kam ležeš, starka!

In suvali so jo. A to žene ni oplašilo; s pleči in s komolcem je odpravila ljudi in se počasi približevala sinu, le da bi stala bližje njega.

Ko je zalučal iz svojih prsi besedo, ki je vanjo polagal globok in važen smisel, je Pavel začutil, da mu je oster krč bojne radosti zadržal grlo; lotila se ga je neodoljiva želja, da se uda svoji veri, da vrže ljudem svoje srce, goreče od ognjenega hrepenenja po resnici.

— Sodrugi! — je ponovil zajemajoč iz te besede silo in navdušenje. — Mi smo, ki gradimo cerkve in tovarne, ki kujemo verige in denar... Mi smo živa sila, ki živi vse in razveseljuje od zibelji do groba... Tako je! — je zaklical Ribin.

— Mi smo vselej in povsod prvi pri delu in zadnji v življenju. Kdo se meni za nas?

Kdo nam hoče dobro? Kdo nas ima za ljudi? Nihče!

— Nihče! — se je kakor odmev razlegala ta beseda.

Pavel se je obvladal. Začel je prostejše in mirnejše govoriti, množica ga je polagoma obstopila in se združila v temno tisočglavo telo. Stotine svojih pozornih oči je upirala v njegov obraz, vsesavala njegove besede, jih prikrivala in skrivala.

— Boljše usode ne bomo deležni, dokler se ne čutimo sodruge, rodbino prijateljev, zvezanih z eno željo — z željo po boju za naše pravice.

— Govori k stvari! — je grobo zaklical nekdo poleg matere.

— Ne moti ga! Mir! — sta se na različnih krajih začula dva tiha glasova.

Zakajeni obrazi so gledali nezaupno in temno izpod čela; desetine oči so resno in zamišljeno gledale Pavlu v obraz.

— Socialist pa ne neumen! — je pripomnil nekdo.

— Ah! Kako smelo govori! — je dejal visok, upognjen delavec in sunil mater v pleča.

— Čas je, sodrugi, da se upremo lakomni sili, ki živi od našega dela, čas je, da se ji postavimo v bran; vsi moramo uvideti, da nam ne pomore nihče, če si sami ne pomagamo. Eden za vse, vsi za enega — to je naša postava, če hočemo premagati sovražnika!

— Mož ima prav, otroci! — je zaklical Mahotin. — Poslušajte resnico!

Široko je zamahnil z roko in potresel svojo pest v zraku.

— Takoj moramo poklicati ravnatelja! — je nadaljeval Pavel. — Vprašati ga moramo...

V množici je zašumelo kakor vihar. Zazibala se je in na desetine grl je naenkrat zakričalo:

— Kje je ravnatelj!

— Pojasni naj nam!

— Sem z njim!

— Pošljimo ponj!

— Ni treba!

Mati se je prerinila v ospredje in je od spod gledala na sina. Ponos jo je navdajal — Pavel je stal sredi starih, uglednih delavcev, vsi so ga poslušali in soglašali z njim. Vseč ji je bilo, da je bil miren in da je tako pristojeval, da se ni razljutil in da ni psoval kakor drugi.

Kakor toča na železno ploščo so se usipali odtrpani vzkliki in psovke. Pavel je gledal na ljudi in iskal s svojimi široko odprtimi očmi nekoga med njimi.

— Odposlance izvolimo!

— Sizov naj govori!

— Vlasov!

— Ribin! Ta ima strašne zobe!

Naposled so izbrali za razgovor z ravnateljem trojico — Sizova, Ribina in Pavla in že so hoteli poslati ponj, kar se oglašijo v množici pritaženi vzkliki:

— Saj gre sam!...

— Ravnatelj gre!...

— Aha!?

Množica se je razmaknila in napravila prosto pot visokemu in suhemu človeku z ostro brado in dolgim obrazom.

— Dovolite! — je dejal in s kratko kretnjo odmaknil na poti stoječe delavce, ne da bi se jih dotaknil. Z očmi je pomežikoval in s pogledom izkušenega ovladovalca ljudi je raziskujoče motril delavske obraze. Pred njim so smetali čepice in priklanjali so se mu — ne da bi odzdravljali, je korakal naprej in sejal med množico tihoto in zmedenost, konfuzen smeh in pritažene vzklake, v katerih se je čutilo otroško kesanje.

Stopal je mimo matere, oplazil njen obraz s strogimi očmi in se ustavil pred kupom železja. Nekdo mu je ponudil roko — ni se je oprijel prosto, z velikim zamahom telesa se je vzpel kvišku, se vstopil pred Pavla in Sizova in vprašal:

— Kakšen zbor pa je tukaj? Zakaj ste ustavili delo?

Nekaj hipov je bilo vse tiho. Glave ljudi so se zazibale kakor klasje. Sizov je s čepico zamahnil po zraku, zmajal z rameni in sklonil glavo.

— Vprašam vas, zakaj ste ustavili delo? — je zaklical ravnatelj.

Pavel se je vstopil poleg njega in je glasno dejal, kazoč na Sizova in Ribina:

(Dalje.)

sledede izjavo: „Bavnikar razglašeno razsodbo jemljem na znanje. Sodisce naj bo prepričano, da sloni tista cenitev, ki jo je s svojo razsodbo izrazilo odvetniškemu stanu, na popolni vzajemnosti.“ S temi besedami je vzel klobuk in odšel.

*** Senzačno medicinsko odkritje.** Profesor Carrell na Rockefellerjevem zavodu v Novem Yorku je na znanstvenem sestanku zdravnikov pokazal odkritje, ki zbuzja velikansko pozornost. Posrečilo se mu je iz raznih telesnih organov ljudi in živali vzeti celicne tkanine, pa jih izven telesa pripraviti do tega, da so dalje rasli. Tako n. pr. izreže košček kože, pa ga v sredi zareže in potem se natakne opazku, kako se zareza kakor na živem telesu zaraste. V sliki je pokazal izrezan košček rake, oteklina, ki se je v 24 urah kolosalno razvil. Za kulturo rabi krvni plasma, t. j. krvno tekočino, iz katere so izločena rdeča in bela krvna telesa. Za znatnost je to velika pridobitev, ker se bodo sredstva za celjenje ran in pa bistvo in zdravljenje raka lahko študiralo izven človeškega telesa.

*** Francoska zbornica** je v večini sprejela izjavo nove vlade, ki zahteva od parlamenta, da pred vsem reši zakon o omejitvi šampanje in volilno reformo (s proporcionalnim sistemom). Vlada obljublja, da bo branila posvetno šolo pred klerikalnimi napadi in se brigala za rešitev dohodninskega davka ter službene pragmatike za državne uslužbence. Na vzhodnih železnica bo skušala razširiti kontrolne pravice države. V zunanji politiki hoče „na podlagi alianc in dragocenih prijateljstev ter z naraščajočo močjo armade in marine varovati slavo francoskega imena.“ — Socialisti nimajo zaupanja do sedanje vlade.

*** Senzačen proces** se je te dni končal v Londonu. Hči rajnega generala Masterja je tožila po vsem Angleškem znanega parlamentarca in advokata Horatia W. Botto mleya, da je njenega osemdesetletnega slaboumnega očeta kratak čas pred smrtjo oguljufal s prodajo papirjev čez vrednosti za dva milijona. Bottomley je že enkrat imel podobno afero, v kateri je pa s svojim sijajnim zagovorom zmagal. V petek ni bil tako srečen. Sodisce ga je obsodilo, da ima tožiteljici plačati milijon odškodnine.

*** Izreden uspeh v zraku** je dosegel na Nemškem višji inženir Hirth. V četrtek ob četrti na 7. zvečer se je s svojim letalnim strojem v Monakovem dvignil v zrak. S seboj je imel za pasadžirja tovarnarja Dürhla. Čez dve uri se je v Norimberku gladko spustil na zemljo. V petek zgodaj jutraj je nadaljeval let in je dospel ob 9. in devet minut jutraj v Lipskem. Odtod je letel dalje do Berlina. Hirth in njegov sopotnik pripovedujeta, da sta imela ves čas nasproten veter. V zraku sta bila 5 ur 41 minut, preletela sta 90 do 100 kilometrov na uro, za pot sta potrebovala polovico časa, ki ga potrebuje ekspresni vlak. Hirth je dosegel Kathreinerjevo ceno, ki znaša 50.000 mark.

DOMAČE VESTI.

Ljubljana in Kranjsko.

— **Suspenzija župnika Berceta.** Škof Jeglič je prepovedal župniku Bercetu vsa cerkvena opravila z dopisom, ki ga je objavil „Sl. N.“ v latinskem izvirniku. V slovenskem prevodu se glasi škofovo pismo tako: „Št. 2561. Častitomu gospodu Antonu Bercetu, vpokojenemu župniku v Ljubljani. Ker nisi

ukazu z dne 16. junija čisto nič zadostil, marveč si s svojimi pismi z dne 22. junija t. l., ki si jih priobčil tudi v listu, cerkvi in veri katoliški sovražnem in strogo prepovedanem, povzročil novo žalitev škofijskega ordinariata, izjavljamo, da si zapadel kazni suspenzije od vseh cerkvenih opravil, kakor si bil opominjan v pismu z dne 16. junija. V Ljubljani, škofijski ordinariat, dne 26. junija 1911. † Anton Bonaventura s. r. šk. f.“

— **Ljudski shod v areni** je bil včeraj jako dobro obiskan, dasi je bil zopet naznanjen samo v „Zarji“ in se niso izdala nobena posebna vabila. Otvoril ga je sodrug Bartl. Za predsednika je bil izvoljen sodrug Udovč, za podpredsednika sodrug Zorč, za zapisničarja sodrug Hlebš. O političnem položaju je poročal sodrug Etbin Kristan. V obširnem govoru je karakteriziral Bienenrothov sistem s posebnim ozirom na delavske interese ter pomen njegovega padca. Nato je naslikal aktualni politični položaj in pokazal, kako nestrpno silijo slovenske meščanske stranke v vlado večino, ki ima vpeljati nove davke in izvršiti protiljudsko brambno reformo. Sodrug Anton Kristan je potem opisal veliki pomen delavskega časopisa in živo priporočal razširjanje „Zarje“. Oba govornika sta žela burno odobravanje.

— **Ljubljanska policija** še vedno smatra za svojo nalogo nastopati skrajno pristransko proti pekovskim pomočnikom, stoječim v stavki in še vedno ne razume, da ji ni stavka nič, prav nič mar ter da v nasprotje med mojstri in pomočniki sploh nima vtikati svojega nosu. Šef mestne policije g. Lauter je vendar služil na Dunaju in je menda tam videl, da so minili tisti časi, ko se je v Avstriji policija smatrala za trabantno gardo podjetnikov. Naj torej blagovoli svoje policiste poučiti, da jih absolutno nič ne briga, kje stoje in kje se sprehajajo pekovski pomočniki, pa če so tisočkrat v stavki. V soboto zvečer so n. pr. preganjali delavce, ki niso storili nič drugega, kakor da se jim je ljubilo biti v takih krajih, kjer slučajno niso daleč pekarnice. Upamo da nam ne bo treba še nekočkrat pisati o teh rečeh. Če pa hrepeni ljubljanska policija na vsak način po posebni časti, da se njeno nazadnjaštvo in njena objektivnost prikaže v parlamentu širšim krogom, ji že tudi lahko nstrežemo. Ampak tedaj se to zgodi temeljito.

— **Na simpatije občinstva** apelira združba pekov in kolačnikov v Ljubljani. Sobotni „Slovenec“, ta „prijatelj delavcev“, je res objavil tisto dolgo klobaso, s katero hočejo mojstri postaviti sebe v lepo, pomočnike pa v grdo luč. Še celo tako predrzni so, da govore o podraženju kruha, ki ga hočejo baje povzročiti delavci. Na to moramo reči, da so vse take čenče o podraženju kruha čisto nepotrebne, zakaj če se gospodje mojstri zadovolje z nekoliko manjšim profitom, pa lahko izpolnijo tudi v Ljubljani zahteve pomočnikov, ki so v mnogih drugih mestih že davno izpolnjene. Če si občinstvo le predstavi, kakšen je zrak pred razbeljeno pečjo, kakšno je delo v pekarnah sploh, tedaj bo razumelo, da je deseturni delavnik izredno skromna zahteva. Pekovska obrt je dandanes ena najbolj nezdravih in zahtevati, da morajo ravno tisti delavci, ki izdelujejo vsakdanji kruh, ubijati svoje zdravje in krajsati svoje življenje, je pač absurdno in nečloveško. Simpatije v sedanjem boju gredo le pomočnikom, mojstrski apeli so pa enostavno hinavski.

— **Rod pritlikavcev.** Ivan Cankar je nekeje zapisal, da se sme rod pritlikavcev v srednji Afriki šteti za srečnejšega, kakor pa

mi Slovenci, ki nas še naši najbližji sosedi ne poznajo in nam odrekajo vsako kulturo. Ko so odkrili rod pritlikavcev, so poslale države tja svoje najboljše učenjake, da jih preiščejo in doženejo njihovo kulturo. Nam Slovencem, ki živimo v Evropi, pa odreka še lastna očetnjava sredstva za napredek. V tolažbo nam je, da kriče o manjvrednosti Slovinci le taki ljudje, katerih narodi bi presneto tenko piskali, če bi bil njihov napredek odvisen od takih razgrajev. Da je angleška publicistika nedavno tega zamenjala nas Slovence s Hrvati in da si celo nemški humoristični listi predstavljajo kranjski deželni zbor tam nekeje v Šabacu, ni nič čudnega — ampak da nas ne poznajo tam, kjer bi nas po vsej pravici morali poznati, je več kot žaljivo. Da ne bomo hodili kakor mačka okoli vrele kaše, povemo kar naravnost: V nebesih nas ne poznajo! V minulem volilnem boju smo slišali, ne eukrat, ampak tisočkrat, da smo Slovenci veren, bogu vdan narod, ki že stoletja brani vero svojih očetov pred napadi brezbožnih framazonov. Sam ljubljanski škof in dr. Sušteršič sta to potrdila, zraven pa dodala, da so na Francoskem in Portugalskem največji falotje, ki da duhovnike kar žive pečejo in delajo iz njih najboljše klobase. Ampak čudno je pri tem, da imajo Francozi in Portugalski vse polno svetnikov, ki razumejo in govorijo njihov jezik, mi verni in krščanski Slovenci pa še enega hornista nimamo pri nebeškem regimentu! To je res skrajna prezirljivost, zlasti še, da imamo škofa Jegliča in dr. Kreka ter še celo vrsto drugih ljudi, ki bi bili prav sposobni kandidati za nebeško krono. Minuli volilni boj bi nam moral prinesiti najmanj pol tucata kronanih mučnikov, seveda, če se sme verjeti poročilom „Slovenca“. Ampak nam se zdi, da v nebesih na „Slovenca“ in „Domoljuba“ nič ne dajo, ker ju poznajo kot dva hinavska lista, ki zagovarjata ljudi, katerim ni nič za svet onkraj groba. Pa upajmo, da nam je zadnji volilni shod v Zgornji Šiški prinesel vsaj enega blaženega pomočnika, ki bo priporočal naše prošnje pri bogu. In če ga bomo dobili, no — bo to zasluga socialnih demokratov!

— **Dela pri regulaciji Ljubljane** napredujejo prav počasi. Zdaj so napravili nad dolenskim mostom nov jez, ki bo omogočil, da se poglubi, oziroma podzida mostov temelj, ki je postal vsled poglobitve struge preplitev. Plavajoči bager na Ljubljani še ni v rabi, stopil pa bo v akcijo, čim upade voda. Dela napredujejo počasi največ zaradi tega, ker podjetje ne more dobiti zadostnega števila delavcev, ki so seveda skrajno slabo plačani. Zastonj pač tudi Macedonec neče več delati. V stari cukrarni, kjer ložira večina teh delavcev, vladajo take razmere, da bi bilo dobro, če bi se tudi sanitarna oblast nekoliko zanje pobrigala. Lanski naš poziv v „Rdečem Praporu“ ni bil brez uspeha in se je izkazalo, da smo imeli prav. Zdaj prihajajo takozvani pasji dnovi, ki so kakor nalašč za razširjenje raznih epidemij; zato priporočamo, da se izvede tudi letos kar najstrožja revizija vseh prenočišč, ker je znano, da čistota po takih lokalih ni domača beseda.

— **Nezgode** so pri regulaciji Ljubljane na dnevnem redu. Največ jih zakrivijo razni priganjaci in pa to, da podjetje ne more dobiti sposobnih delavcev. Poročajo nam, da je nedavno tega akordant v Podpeči izbil nekega delavcu desno oko, ne da se je akordantu kaj zgodilo. Sličnih slučajev bo najbrže še več, pa se pokrijejo, ker je 95 odstotkov delavcev analfabetov in si zato ne znajo pomagati. Tudi pri plačah se ne postopa preveč vestno. Lani je obrtni nadzornik g. Santruček izvršil na

ovadbo nekega zidarja strogo revizijo glede na zavarovanje delavcev, katere revizija je pokazala, da ima tvrdka Czechowiczka tudi v tem oziru precej široko vest. Letos se nam poroča, da imajo delavci neprestano sitnosti, ker tvrdka ne vrši svoje dolžnosti. Bo treba menda zopet podrežati, da se dožene, kakšni nameni se s tem zasledujejo!

— **Rudarska zadruga za Kranjsko** je 16. pr. m. izvolila svojim predsednikom viteza dr. Schöppla, podpredsednikom socialnega demokrata sodruga Bernarda Jazbarja, rudarja in občinskega svetnika iz Idrije. Načelnikom druge skupine rudarske zadruge je izvoljen sodrug Tomaž Filipič, rudar iz Spodnje Idrije.

— **„Jugoslovanska Zveza“** ali klerikalna organizacija, ki ima namen loviti delavce v svoje mreže in jih odtegovati neodvisni naši strokovni organizaciji, je imela v nedeljo svoj občni zbor v Ljubljani. O tej organizaciji in tudi o nje namenu izpregovorimo v kratkem še nekaj besed, ker je res potrebno, da se enkrat jasno pomenimo o „delu“ za delavstvo v teh organizacijah. Ogledali si bomo približno ljudi, ki delujejo v tej organizaciji „strokovno“ in v klerikalni stranki „politično“, za vsako delo imajo svojo masko, da jim je mogoče uganjati neopazeno najgorše komedijantstvo.

— **Čudna igra prirode.** Nekemu tehničnemu uradniku v Ljubljani je njegova soproga povila otroka ženskega spola, ki pa mu manjka desna roka. Črviček je drugače popolnoma zdrav in čvrst in se lepo razvija. Priroda ima včasih res čudne muhe.

— **V orientacijo strankam.** Ker se je vsled sklepa prejšnjega občinskega sveta mestna policijska straža pomnožila za 20 mož, ni stara osrednja policijska stražnica v takozvani Galletovi hiši zadostovala svojemu namenu, marveč je moral magistrat skrbeti za novo. Tam, kjer je bila prej stara stražnica, so sedaj nastanjeni prižgalci luči, nova osrednja stražnica pa se sedaj nahaja v pritličju srednje hiše magistratnega poslopja na levo. Cela stražnica ima 4 sobe, odnosno oddelke. V prvi sobi, ko se pride v vežo, je policijski vodja, druga soba, nad katere vrati je napis „Stražnica“, služi za preiskovanje aretovancev, nastop straže pred službo in v druge policijske uradne posle. Za stranke, ki imajo na policiji posla, je tudi pri teh vratih (t. j. pri drugih v veži od ulice) vhod. Iz te sobe je iti na levo k policijskemu vodji; na desno je pa pisarna policijskega nadzornika. Zadnja, prostrana soba pa je razdeljena v dva oddelka. V prvem je šola, v drugem pa spalnica za moštvo. V spalnici je ličen umivalnik s štirimi pipami in je poleti zelo hladna. Kadar so v prejšnjo stražnico privleli kake rogovileže, so ti zbudili celo moštvo, ki je počivalo. V novi stražnici bode pa inelo počivajoče moštvo mir in bodo imeli posla samo inspekcijski stražniki, kakor je to urejeno pri drugih policijah. Če bode naval pa le prehud, je pa treba vodji le pritisniti za električni gumb, in takoj bode še ostalo moštvo na svojem mestu. V spalnici ima vsak stražnik tudi omarico za obleko, katero bode lahko preoblekel, kadar bode prišel iz službe premočen od dežja ali snega.

— **Vsak zaveden viški občan** mora biti naročnik „Zarje“. Pomeniti se bomo morali o občinskih volitvah, ki bodo v kratkem na Viču. Povdarjati bomo morali svoje delavsko stališče v vsaki zadevi, ki se tiče občinske uprave viško-glinške. Zahtevati bomo morali, da se pri vseh stvarih, ki se bodo razpravljale v viškem občinskem svetu, ozira na delavstvo, ki je glavni prebivalec v občini Vič-Glince. Vse

LISTEK.

Mara Gregoričičeva.

Grinte.

1.

Morje je valuckalo s tajnostnim šelestanjem liki hrastovo listje, kadar ga ziblje in boža lahkokrilni zefir ob solninem tramontu... „Argentina“ pa je plul z zanosom in veličastjem, ko da so tiste kodraste pene, ki ga obkrožujejo od vseh strani, iz pristnega srebra. Pasadžirji so se kratkočasili na vse načine. — Starejši gospodje so kvartali v salonu, drugi so posedali v čitalnici in kadili; nekateri so se naslanjali ob ograjo pa sanjariji kdo ve o čem ali pa poslušali akorde, ki jih je izvajala na glasovirju elegantna pasadžirka. In zopet drugi so sedevali kraj gospa na numeriranih platnenih naslanjajih, pomenkujoc se o teminonem. Da, ne samo o morju, obrežju, naravoslovju in zemljepisju, marveč o teminonem; na primer gospa na sedežu 22 je vzkliznila: Moj mož me ceni najbolj zaradi moje dobrosrčnosti! — Mahoma je nastal na krovu nenavaden hrup; spogledovali smo se, a takoj nato hiteli do ograje. Pod nami — v tretjem razredu — se je zgodila nesreča: Kmečko dekle je nevesekako padlo v morje. — Bliskoma se je raznesla vest po „Argentini“... utihnil je parni stroj, utihnil pa tudi glasovir in gologlavi in gologlavi so drveli pasadžirji iz kabini...

2.

... Kje naj družba sv. Cirila in Metoda zajema, ako je ne podpiramo sami, ki se smatramo za nesebične narodnjake? — Kako moremo zahtevati, da nam šolska družba oblači in ohrani mladino, ako je sami ne podpiramo s cvenkom? Kako naj naša ugledna šolska družba doseže nasprotniško zvezo, ako ne postopamo sami poštvalno kakor naši narodni nasprotniki? — Da doživi družba sv. Cirila in Metoda najlepše uspehe, častiti zborovalci, je odvisno le od naše vztrajne podpore. Zato predlagam, da nemudoma nabereimo in položimo čim znatnejši dar naši šolski družbi na oltar!

„Tako je!“ so kimali okolosedeci narodnjaki. „Naša podružnica bi usahnila, ako bi ne bilo tega poštvalnega človeka,“ so pripominjale rodoljubke in ploskale v pozdrav predlagatelju — prodajalničarju...

Brhko dekle pa je hudomušno snelo bližnjemu mladeniču klobuk iz glave in šlo od mize do mize... Tok, tok, tok, so padale desetine, petice in vinarji v slamniki.

Ko sta zaupnika seštela znesek, sta našla neavstrijsko desetico. He, he! — — —

Samo blagajničarju je znano, kdo meče pri zbirkah le turško ali angleško, japonsko ali bolgarsko desetico v klobuk... Povedal mu je nekoč predlagatelj — prodajalničar, ko je bil v rožicah. — — —

3.

V narodni mestni restavraciji je zatopljen v hazardno igro najodličnejša gospoda. Oddaljen od nje se dolgočasi vaščan, ki si z elegantno palčico, svilnato srjaco in visokim trdim ovratnikom prizadeva prikriti, da je bil še nedavno dninar in vozil kamenje. Prva partija se je končala in igralci se odihavajo vsi razburjeni od napora; radovedno pogledavajo okrog. „O tudi Vi ste tu? Pa prisedite k nam in nam povejte kaj zanimivega iz Vaše narodne trdnjave,“ zakliče vaščanu prijazni dr. P.

Prisedel je kmet. Tisti dan, ko mu je dr. P. & comp. dokazal svojo skromnost in demokratičnost, je kmeta prevzela objest...

„Tam v strani počakaj osel! Ali ne vidiš, da govorim z ljudmi?“ grmi njegov glas v domači vasi.

Revež, od tovarniškega prahu zamazan delavec, ki že dolgo nestrpno čaka s posojilno knjižico v roki, zaprosi vnovič kmečkega odbornika gospodarskega društva ves potr in ponižen: Družina me čaka! Pomagajte mi! — „Pa pridi jutri, nadloga kmetavzavška! Nesnagi ti!“

4.

Solze je zagovornik, dr. Ivčetič na sodnijski obravnavi izhajal iz oči.

Tako nadrobno je znal razlagati nedolžnost mladoletne ženske in pobijati natolevanje o obtoženki, da se je v poslušaleh dvigal gnjev in srd nad krutostjo mladeniča, ki ga je bilo usmrtilo od njega zapeljano dekle...

Nastal je kratek odmor. Poslušalci in poslušalke na galeriji so šepetale: „Krasno! Kako izbornu zagovarja stališče obupane ženske! V dušo gleda! Ta ne mara hinavštine in brezsrčnosti. Da, da, on ve, kaj velja žensko poštenje, on razume grozo in bol zapeljane, pa zapuščene ženske!“

Izkušeni odvetnik je nadaljeval ter metal fulminantne pušice proti zapeljivcem, satikom in degenerirancem. Še celo marsikatero moško srce se je zgenilo. — In zagrmel je hrupen aplavz po dvorani — — —

Vendar, preden si je zagovornik obrisal znoj s čela, je z galerije, kjer je doslej molče poslušalo šestnajstletno dekle, priletel vanj zavozlan robec z ognjevitno psovko: Falot, falot!

5.

„Sramota, sramota in še enkrat sramota“, je vpil mlad, idealen župnik z lece ob shodu krščanskih staršev.

„In če bi mi bil pred polletom kdo prisegal, bi ne bil verjel, da je ta vas tako Sodoma in Gomora, da ste vi, ki bi morali biti moje ovčice, pravcata praseta.“

to pa bomo mogli storiti, ako bomo razširili „Zarjo“ med vse zavedne delavce, da bo vsak delavec tudi vedel, kdo se briga za njegove zadeve in kdo mu naspotuje. Zato pa moramo vsi sodrugi na Viču napeti vse sile, da pridobimo kolikor največ naročnikov na delavski dnevnik „Zarjo“.

— **Shod v Zgornji Šiški**, ki je bil večeraj popoldne pri nas, je sklicalo politično društvo „Bodočnost“ in je bil jako dobro obiskan in tudi po nepotrebnem dobro zavarovan, ker so oblasti poslale na lice mesta devet orožnikov. Poročal je o političnem položaju s. A. Kristan, ki je obenem protestiral, da se na gonjo dr. Sušteršiča hoče preganjati ljudi, ki niso nič zakrivali, le da se zadosti Sušteršičevi prešernosti. Nobenega vzroka ni, da bi se zaradi Sušteršiča razpustil gornješiški občinski zastop, nobenega, da bi se zaradi Sušteršiča preganjali orožniki. Mi smo proti temu edino zaradi tega, ker bi to bilo krivično in ni ustavno. O domačih razmerah je govoril tudi S. Svetlin. Shod se je zaključil s parolo: Na Dunaju so klerikalci gospodarili petnajst let, na Kranjskem, posebno v ljubljanski okolici pa ne smejo niti deset let ne!

— **Okrasna konferenca v Idriji** se je vršila 29. pr. m. dopoldne ob obilni udeležbi v prostorih soc. društva „Naprejš“. Poleg drugih raznih reči je razpravljala o „rdečem tednu“ in sklenila od 30. pr. m. do 4. julija kar najagilnejše delovati za razširitev „Zarje“. Konferenci je predsedoval idrijski župan sodrug I. Straus, poročal pa je sodrug Anton Kristan.

— **Rudar v pok. Henrik Božič** iz Idrije je bil v Ljubljani pri c. kr. deželnem sodišču dne 24. pr. m. obsojen radi bogokletstva obsojen na 3 mesece težke ječe. Priporočali bi slav. c. kr. sodniji, naj moža v zdravstvenem oziru preišče, ker po mnenju tistih, ki ga poznajo, ni normalen in je gotovo svoje dejanje izvršil v nenormalnem stanju!

— **Notar Alojzij Pegan v Idriji** toži radi razžaljenja časti sodruga Ivana Stravsca, župana v Idriji in sodruga Josipa Božiča, rudarja in posestnika v Idriji. O izidu te politične tožbe bomo poročali. Pripominjamo, da bi naj bila ta tožba „flajsterček“ za liberalne rane. Nimajo še pameti idrijski liberalci!

— **Novo korito**. Idrijski klerikalni učitelj Novak Jožef — hud Slomškar — je imenovan šolskim nadzornikom na Kočevskem. Učitelji na c. kr. rudniški ljudski šoli se bodo sedaj prav korenito oddelili; — Jože Novak je bil v vsakem pogledu precej huda metla na šoli, ki je pod upravo rudniških uradnikov in takšna kot je idrijska. Gosp. učitelj Novak pa je tudi občinski odbornik v mestnem zastopu idrijskem. Sedaj ko odide iz Idrije na Kočevsko, bo pa namestnika g. Valentin Čibej, nekdanji socialni demokrat, sedanjí zvest pristaš klerikalcev.

— **Iz Rakeka** pišejo: „Domoljuba“ so rakovski socialni demokrati trn v peti; že dolgo časa izdira ta trn, ampak „trnja“ je zmerom več in čezdalje hujše zbada. Najprej laže, da smo socialisti na binkoštno nedeljo okrog vpili, da je Gostinčar deset milijonov — ukradel. Vprašamo le poštenjake okrog „Domoljuba“, zakaj ne gredo tožiti dotičnika, ki je Gostinčarja obrekoval. O Gostinčarju je vsaka laž odveč, zakaj o kandidatu, ki se ves čas volilnega boja ni upal na svetlo pred svoje

Danes razumnem, zakaj je vaša mladina razvpita po daljnih krajih za najrazuzdanejšo. Saj se nikjer ne vrši pohujšanje tako javno, nikjer ni krstna knjiga tako napolnjena z imeni nezakonskih otrok... takih otrok... ki so jih spočeli otroci, nikjer tako kakor tukaj. Fej, fej in še enkrat fej! V obraz Vam kličem fej, krščanski starši, kajti le vi, vi sami ste krivi pokvarjenosti in vlačugarstva. Vam ni dosti bogastva. Sam peklenški denar Vam prede po mislih. Pa se stiskate po svojih bajtah vsi skupaj v eno samo spalnico, odrasli in mladoletni, nedolžni in poživljeni, samo da oddajate druge prostore v najem za hudičev denar, pa naj so najemniki pošteni ali ne... Kako hočete potem, da si vaša deca ohrani angeljski smehljaj in nedolžen pogled?... Kako, „ej, kako, ve pokvarjene duše“...

Pol ure kasneje. — „Veseli me, gospod župnik, da ste danes tako odločno nastopili pred našim ljudstvom. Daj Bog, da bi vaše besede padle na plodovita tla. A ker uvidevam, da vam je res na srcu dušni blagostan tega kraja, vam svetujem, da povzdignete moder glas osobito pred neko osebo, ki je danes ni bilo na shodu. Ako želite uničiti trakuljo, morate streti najprvo njeno glavo, gospod župnik! Največja putifarka tega kraja je pač predsednica krščanskih mater. Morda vam ni znano, da vam ima v najemu močiceljne, zaradi katerih so duri vso noč odprte, da švigajo vavosvalke ob vsaki uri liki večje ven in noter...“

Pogledal je dušni pastir starega hromega cerkvnika...

„Nič novega mi nisi povedal, Florijan, ali vedi, da se ravno tisti perad zamerim, saj pač veš, da mi pošlje vsak teden butilke vina za — duhovno ohajilo. —

volilce, je sodba vseh pametnih in razsodnih ljudi gotova. — Dalje pa „Domoljub“ govori o krasni zmagi na Rakeku. Zmaga treh glasov je nad vse kilava, če pomislimo, da so klerikalci ljudem jemali glasovnice in jih popisovali, da so naše volilce izpustili iz volilnega imenika, da so uvrstili v imenik svoje ljudi, četudi še niso dosegli 24. leta. Navedimo le en slučaj: Volilec, ki ni znal pisati, pride v volilni lokal; župnik Regen iz Unca se mu koj ponudi za pisarja in mu je protinje govoril zapisal na glasovnico Gostinčarjevo ime! Vprašamo pa župana Faturja, ki je na klerikalnem shodu v šolskem poslopiju vselej prav prostaško pljunil, kadar je bila izgovorjena beseda: socialni demokrat, če pluje na socialne demokrate tudi takrat, kadar se oglašajo v njegovi prodajalni in mu pušajo svoje groše? Hej, g. Fatur, odgovorite nam!

Trst.

Taktika pri tržaških volitvah.

Zgodilo se je nekaj, kar se je že večkrat zgodilo: nekateri italijanski sodrugi iz kraljeva so s svojimi prenapljenimi sodbami o avstrijski socialno-demokratski politiki v katerih se zrcali nepoznanje in nerazumevanje avstrijskih razmer že večkrat priskočili meščanskim strankam v agitaciji zoper socializem in njegovo stranko. Znani italijanski poslanec sodr. Leonardo Bissolati je napisal v milanskem listu „Il Secolo“ članek, v katerem govori o zadnjem volilnem boju v Avstriji sploh in v Trstu posebej. Sodrugu Bissolatu ni všeč, da so tržaški socialisti sprejeli pri ožjih volitvah slovenske narodne glasove. Je sicer prepričan, da ni bilo med nami in slovenskimi narodnjaki nobenega dogovora, nobenega kompromisa, vendar je mnenja, da bi ne bili smeli mi sprejeti slovenskih narodnih glasov in da bi se bili pri ožjih volitvah morali abstinirati. Abstinirati bi se bili morali tam, kjer smo bili z italijanskimi nacionalci v ožji volitvi in pustiti, da bi Trst poslal v dunajski državni zbor 4 italijanske meščanske poslance. Tako mnenje je ne le nesocialistično ampak bi bilo, ako bi se uresničilo, direktno izdajstvo delavskih interesov. Vsaka nacionalistična stranka v Avstriji ima naraven in logičen interes na tem, da pri volitvah, kjer sta v boju socialistični in drugorodni nacionalistični kandidati, podpira socialisti. Ni treba proforskega znanja za razumevanje tega dejstva. Nihče ne more preprečiti v Trstu, da bi slovenski narodnjaki pri ožjih volitvah ne oddali svojih glasov socialnim demokratom. In ako ni bilo kompromisa, kakor Bissolati sam rad priznava — potem je logično, da niso socialni demokrati zaradi slovenskih glasov ničesar izgubili in da bosta sodruga Pittoni in Oliva v državnem zboru samo socialnodemokratska poslance, kakor bi bila da sta izvoljena od samih čistih socialnodemokratskih glasov. Socialni demokrati v Trstu niso imeli kot zagovorniki in zastopniki delavskih koristi povoda, da odklonijo slovenske narodne glasove.

Poleg vsega tega pa je treba italijanskim sodrugom onkraj jadranskega morja povedati, da je zlasti v Trstu socialnodemokratska stranka sestavljena iz italijanskih, slovenskih in nemških delavcev in da je tako po narodnosti sestavljeno tudi vodstvo. Ako bi se italijanski sodrugi v kraljestvu tega zavedali, potem bi jim bilo jasno, zakaj mora to vodstvo pri političnih in taktičnih nastopih v enaki meri ozirati na italijanske, slovenske in nemške delavce.

Pa še v nečem se razodeva nepoznanje dejanskih razmer. Italijanskim sodrugom očitajo sodrugi Italije, da podpirajo Slvence in njihove težnje. Ta stvar je zelo enostavna. Socialni demokrati delajo po svojem programu na to, da se demokratizira javno življenje in vsa javna zastopstva. Tako demokratiziranje je vedno na škodo onim, ki uživajo privilegije in na korist onim, ki so tlačeni. Za demokratizacijo dela in mora delati socialna demokracija povsod v imenu proletarijata in zaradi proletarijata. Zakaj delavstvo ne doseže svojih pravic drugače kakor potem demokratizacije vseh javnih zastopstev. In socialna demokracija mora rušiti privilegije ne glede na to, čigavi so privilegiji in katera narodnost jih uživa.

V Trstu je ta čudež, da so privilegiji v rokah italijanske nacionalistične buržoazije in da je med tistim proletariatom, ki hoče do svojih pravic, 40% slovenskega delavstva, ki tvori z neznatnimi izjemami tudi ves slovenski živelj v Trstu. Ker je torej v Trstu slovenski živelj proletarski, prihaja ta proletarijat vsled demokratizacije ne samo do svojih delavskih pravic, temveč tudi do narodne veljave. Seveda je vse to delo socialne demokracije! Mari naj bi sedaj socialna demokracija opustila boj za demokratizacijo samo iz tega vzroka, da v Trstu ne pride slovenski živelj do veljave? Zaradi lepih oči italijanske buržoazije? Nikakor ne! S tem bi zatajila interese tržaškega delavstva, ki je povrh vsega po večini italijansko. Mari naj pustimo italijanski buržoaziji vse privilegije samo zato, da italijanskim sodrugom ne bo mogla očitati, da delajo v korist Slovencev? Ne! Ob takim ravnanju bi trpel škodo

ves, tudi italijanski proletarijat. Kdor zahteva od socialnih demokratov kaj takega, ne pozna dejanskih razmer. Socialno demokratska stranka v Trstu mora naprej po poti, po kateri je hodila dosedaj. Italijanski narod ne izgubi zaradi tega ničesar in slovenski si pridobi, česar nima. Seveda izgubi italijanska buržoazija svoje privilegije in ne privilegij vsega italijanskega naroda. Da se tržaška italijanska buržoazija vsled tega jezi, je razumljivo. Toda jezi se zaradi demokratizacije meščanstva celega sveta, kar pa socialistov v njihovem nastopu prav nič ne moti.

Ako bodo italijanski sodrugi v kraljestvu vse to uvaževali, se jim ne bo več zgodilo, da bi dajali nasvete, ki se jih meščanstvo veseli, ki pa jih moramo mi socialni demokrati odklanjati z vso odločnostjo.

Štajersko.

— **Trbovlje**. Dne 2. t. m. ob 3. popoldne se je vršil pred „Delavskim domom“ dobro obiskan javni ljudski shod. Sodrugi Čobal se je obširno bavil s končanim volilnim bojem in živo opisal vse klerikalne lumparije, s katerimi je agitirala duhovščina proti njemu. Sodr. dr. Tomšič je pojasnjeval zborovalcem moč in silo časopisja in delavstvo pozival, da kar najbolj morejo podpirajo delavsko glasilo „Zarja“. Sodr. Sitter je ob 6. zvečer zaključil zborovanje, o katerem bomo še poročali.

— **Smrtna obsodba**. Pred mariborsko poroto je bil 24 letni Janez Jerenko iz Hodoš obsojen na smrt na vislicah. Jerenko je sovražil 20 letnega posestnikovega sina Valentina Brodnjaka. Našel ga je nekoč, ko je vinjen obležal in zaspal. Jerenko je imel sekuro pri sebi in ga je trikrat tako udaril, da je bil Brodnjak takoj mrtev. Nato mu je še sezul čevlje in vzel 1 K 96 vin. iz žepa.

Koroško.

— **Orožne vaje**. Vsako leto se kličejo rezervisti k orožnim vajam. Te vaje imajo namen, da obnove vojaško spretnost v rezervnikih, ki jim je takom dveh let spuhela. Da ne ravnaajo z rezervisti posebno lepo, je znano, čeravno je opaziti, da se je tupatam za spoznanje izboljšalo. Pri vsem tem mora še rezervist požreti marsikakšno psovko iz ust mlečezobega predpostavljene z večnim refrenom: „Sie schäbiger Reservist“. Tudi obleka ni več nova, ker je služila odevanju vojakov že precejšno število let in pozna se ji že od daleč „zob časa“. Razen tega imajo te orožne vaje precej čuden dnevni red. To velja posebno za topničarski polk št. 9 v Celovcu. Pri tem polku je rezervistom opravljati za časa orožnih vaj večinoma težakla dela: pometati morajo po sobah, hodnikih, po dvorišču, prekopavati zemljo, prati vozove, snažiti okna, snažiti opravo po skladiščih itd. Pri tem polku se nahaja na dvorišču vojašnice neka luža, ki bi jo menda radi izpraznili. Zopet so rezervisti, ki so vsako popoldne komandirani k gasilnim vajam, ter izčrpavajo to lužo. Mislimo, da orožne vaje nimajo namena vežbati gasilcev, ker rezervisti se v tem pogledu vežbajo doma, kjer so povečini člani katerega gasilnega društva. — Tako se trati za delavce tako dragocen čas. Bilo bi res na mestu, da poklicani faktorji poskrbe za primerno uporabo časa, ki ga požro orožne vaje, in za spodobno ravnanje z rezervisti! Če pa mislijo merodajni krogi, da so orožne vaje najuspešnejše sredstvo za podiranje „patriotičnega čuta“, potem pač lahko vse ostane pri starem!

— **Monstnjoir Weiss**, ki je povzročil polom klerikalne centalne blagajne, je baje v Curihi na Švicarskem aretiran. Ker se je vest o njegovi aretaciji že večkrat razširjala, a je bila vselej napačna, bo že še treba počakati, če se to potrdi. Weiss ni le kriv, da je šla centralna blagajna po copatah, ampak njemu se imajo klerikalci na Koroškem zahvaliti, da so tudi pri zadnjih volitvah silno nazadovali. Tudi Slovenci so politično trpeli dosti škode zaradi gospodarskega poloma.

Umetnost in književnost.

Delavska tiskovna družba v Ljubljani ima v zalogi brošure in knjige, ki bi morale biti v knjižnici slehernega delavca. Omenjamo le „Socializem modern a veda“ od Enrika Ferrija, „Država bodočnosti“ od Karla Kautskija, „Komunistični manifest“ od Marx Engelsa. Natančni seznam dobi vsakdo, kdor se obrne na družbo. Sedaj po volitvah je pač dolžnost zopet začeti razširjati socialistično literaturo ter sejati seme socializma po Slovenskem. Na delo!

Delavsko gibanje.

Železničarski kongres.

Na Dunaju se je v nedeljo pričel letošnji kongres železničarskih delegatov, katerih je prišlo 188 od vseh strani države. Stranko je

zastopal dr. Adler, strokovno komisijo sodrug Domes, kot pravni zastopnik je bil navzoč dr. Katz. Razprave imajo trajati ves teden.

Finančno poročilo

izkazuje, da neprenehoma naraščajo troški, ki jih ima ta velika organizacija za izpolnjevanje svojih statutarčnih nalog. Dohodki so bili leta 1910. nekoliko manjši kakor leto prej, kar je pripisati znani fluktuaciji članov. Skupni dohodki so bili leta 1909. 484.096 K 42 vin., leta 1910. pa 417.494 K 54 vin. Izdatki so leta 1909. znašali 454.235 K 82 vin., leta 1910. pa 468.426 K 29 vin. Posebno velike izdatke ima ta organizacija od nekaj za pravovarstvo, za katero je potrošila leta 1910. centrala 84.194 kron 86 vin., to je za 7861 K več kakor leta 1909. Povrh tega so imele podružnice 7861 K 45 vin. pravovarstvenih stroškov, tako da so vsi izdatki za pravovarstvo znašali 85.979 K 61 vin. — Za podpore se je porabilo 59.334 K 2 vin., za shode 31.018 K 62 vin., za knjižnice 8893 K 92 vin. Organizacija ima sedaj 49.236 knjig v vrednosti 73.400 K.

Za agitacijske svrhe so znašali skupni izdatki 51.997 K 42 vin., kar je za 2739 K 15 vin. več kakor preteklo leto, ker je morala centrala izvesti mnogo več akcij. Uprava centralnega tajništva in administracija je veljala 39.997 K 52 vin. Za pokrajinska tajništva se je porabilo 39.012 K 51 vin. Strokovni listi izhajajo v nemškem, češkem, poljskem in slovenskem jeziku.

Dnevni red

se je določil tako:

1. Poročila: a) Načelnika; b) centralnega tajništva; c) pokrajinskih tajništav; d) administracije; e) strokovnega časopisja; f) kontrolne komisije.

2. Organizacija in taktika; izprememba pravil; posmrtno zavarovanje. Poročevalca Josip Tomšič in Rudolf Müller.

3. Volitev osrednjega vodstva in kontrolne komisije.

4. Socialno zavarovanje in železničarji. Poročevalec Rudolf Müller.

5. Načrt novega kazenskega zakona. Poročevalec dr. Harpner.

6. Varnostni organi na železnicah. Poročevalec Rudolf Müller.

7. Zadruga. (Konsumna društva, stavbinske zadruga, stanovanjsko skrbstvo). Poročevalec Rudolf Müller.

8. Separatizem in železničarska organizacija. Poročevalec Josip Tomšič in Vilim Brodecky.

9. Predlogi in vprašanja.

Preden so se začele razprave, je dobil besedo

poslanec dr. Adler,

ki je dejal:

Če Vas pozdravljam obenem v imenu naše parlamentarne zveze, Vam ni treba zagotavljati, da smo že od nekaj pripisovali Vaši organizaciji velik pomen. Veseli nas, da pozdravljamo sodruga Tomšiča zopet kot Vašega zastopnika v parlamentu, boli pa nas, da smo izgubili sodruga Müllerja. V parlamentu nas čaka trdo delo in poleg marsičesa, kar se bo moralo storiti, bomo morali z zobmi in nohti braniti koalicijsko pravico. Nad vse važno je spoznanje, da je organizacija tisti paladij, brez katerega tudi najmočnejše parlamentarno zastopstvo ne pomaga. Zato tudi sedaj ni časa za mir; novo delo mora pomnožiti našo moč. V tem zmislu želim Vašim razpravam najboljši uspeh. (Burno odobravanje).

Poslanec Domes

pozdravlja kongres v imenu strokovne komisije in želi, da bi razprave pokazale nova pota k novim uspehom. (Odobravanje).

Nato podaja

načelnik sodrug Schwab

poročilo. Na kratko opozarja na akcije, ki jih je organizacija izvedla zadnji dve leti, med katerimi je posebno omeniti uvrstitev na podržavljenih železnicah. Četudi se niso izpolnile želje vsakega posameznika, se je vendar v glavnem posrečila naloga organizacije, ki je imela varovati pravice uslužbencev. Pri vsakem drugem podržavljenju se je osobje enostavno tako prevzelo kakor mrtvi material. Na pridobljene pravice so se ozirali še le sedaj, ker je močna organizacija varovala pravice in interese delavcev in uslužbencev.

Sodrugi Tomšič:

S tistimi 14 milioni, ki so prišli vsled našega pritiska v proračun, so se izvršile razne reforme, ki so vplivale tudi na privatne železnice. Na južni železnici smo že leta 1909. uporili na to, kar se je napravilo na državni. Leta 1910. smo vložili novo spomenico. Konferenca v Mariboru je izrekla, da je boj neizogiben, če se razbije mirna sprava. Naši nasprotniki so si tedaj izmislili posebno taktiko. Ustanovili so takozvano novo koalicio, ki je takoj začela klicati na boj, da bi mogla uspehe, ki jih doseže naša organizacija, razglasiti za svoje. Tudi na bušthradski železnici so sklenili pasivno resistenco, ko smo mi že imeli svoje koncesije. Ob disciplini naših sodrugov so se ponesrečili tisti manevri. Personalne

Naročajte, ponudite, zahtevajte in pijte samo Tolstovršsko slatino,
 ki je edina slovenska ter najboljša zdravilna in namizna kislava voda. Od vsakega zaboja plača podjetje v narodne namene in organizacije 20 v, kamor naročnik določi.
Naslov: Tolstovršska slatina, pošta Guštanj, Koroško, kjer je tudi gostilna, letovišče in prenočišče. **Svoji k svojim!**

misije so postale vladi zelo neljube: kar le more, stori, da bi jih diskreditirala. Tako ne pojde dalje. Vlada bo morala povedati, če hoče resno institucijo, ali pa rajši nič. Končno je govoril še o fluktuaciji članov, katero povzroča največ egoisti. Tudi proti temu bo treba najti sredstvo. (Pritrjevanje).

Jurističen predalček.

Bezplačna pravna pojasnila za naročnike „Zarje“. Za odgovore naj se navede šifra, pod katero se objavi odgovor. Ustmena pojasnila se dajejo vsako sredo in vsako soboto od 6.—7. ure zvečer v uredniških prostorih Selenburgova ulica 6 II.

Ve.: — Vaših stvari Vam gospodinja ne sme pridržati pri selitvi. — **Zal.:** zavarovalnico povprašajte, če Vam plača odpravnino. — **Mizar.:** S podelitvijo obrtnih pravic postane polnoleten. — **Trg. sotr.:** Tožiti je pred obrtnim sodiščem. — **Prevalje:** Predlagal je sodrug Muchitsch. Sedaj je predlog v delavskem svetu. — **Metilka:** Se ne da zadeva rešiti s par besedami. Najbolje, da se zglasite osebno. — **Mosswald:** Deželni zbor pač to lahko sklene. — **Železničar:** Baš kar je to zavarovanje bilo na obnem zboru Vaše organizacije v razpravi, pa je bilo z veliko večino odklonjeno. — **Dimnikar:** Na deželi potrdi cenik obšina in okr. glavarstvo. Vaš je res že prestar in ne odgovarja razmeram. — **Sodrug 50:** Naročili smo Vam osnutek novega zakona, da sami prečitajte. — **Ilirski:** Delavni red je odločen.

ZADNJE VESTI.

Otvoritev parlamenta.

Dunaj, 2. julija. Z ozirom na dobro zdravje cesarjevo se je opustil prejšnji načrt, da bi nadvojvoda Fran Ferdinand na čelu posebne komisije otvoril državni zbor. Cesar ga bo otvoril sam in prečital prestolni govor. V ta namen se bo pripeljal iz Išla na Dunaj. Po otvoritvi se vrne vladar zopet s posebnim vlakom v Išl.

Ministrski svet.

Dunaj, 2. julija. Včeraj je imel ministrski svet pod predsedstvom bar. Gautsch a svojo prvo sejo, na kateri se je v prvi vrsti bavil s prestolnim govorom, s katerim se otvori parlament. Potem so se določile predloge, ki se imajo predložiti državnemu zboru. Med temi bodo naredbe po § 14., ki so bile izdane po razpustu parlamenta, potem brambni načrt in bančna predloga. Dan otvoritve državnega zbora še ni definitivno določen, vendar se parlament skoraj gotovo otvori dne 15. julija, dne 16. pa se prečita prestolni govor v dvorski palači.

Češko-nemška pogajanja.

Dunaj, 2. julija. Češko-nemška pravna pogajanja se imajo pričeti začetkom meseca septembra. Zato vlada sedaj ne bo predlagala parlamentu narodno-političnih zakonov za Češko, temveč bo počakala na uspeh pogajanj.

Sylvester predsednik zbornice.

Dunaj, 2. julija. Ker je poslanec dr. Urban, katerega je del nemško-nacionalne zveze predlagal za predsednika v bodočem državnem zboru, izjavil, da ne sprejme kandidature, je gotovo, da bo za predsednika izvoljen dr. Sylvester.

Krščansko-socialna zveza.

Dunaj, 2. julija. V torek ima krščansko-socialna parlamentarna zveza svojo ustanovno sejo. V državnem zboru bo zase zahtevala mesto prvega podpredsednika. (V zadnji zbornici so odpravili numeriranje podpredsednikov. Volil se je predsednik in poleg njega sedem podpredsednikov brez numeriranja. Nemara se to ne bo izpreminjalo zaradi krščanskih socialcev.)

Heilinger proti Weisskirchnerju.

Dunaj, 2. julija. Poslanec Heilinger je izstopil iz krščansko-socialnega deželno-zbornskega kluba. V pismu na strankino vodstvo izjavlja, da ne more več sedeti v ožji družbi z možem, kakršen je Weisskirchner, ki je kot trgovski minister silno škodoval interesom obrtnikov, uradnikov in vsega konsumirajočega prebivalstva. „Obrtniki — pravi Heilinger — so se oddahnili, ko je cesar sprejel demisijo tega škodljivca.“

Proti podžupanu Hierhammerju.

Dunaj, 2. julija. Meščanska zveza in volilska zveza v Jožefovem mestu na Dunaju hočeta organizirati demonstracijo proti dr. Hierhammerju, ki naj bi ga prisilila, da odloži svoj mandat kot občinski svetnik in podžupan.

Gautsch pri cesarju.

Dunaj, 3. julija. Danes bo baron Gautsch od cesarja sprejet na avdienci. Tedaj se definitivno določi, kateri dan se otvori državni zbor.

Khuen pri cesarju.

Dunaj, 2. julija. Ogrski ministrski predsednik grof Khuen Hédervary, ki se je snoči s svojim tajnikom dr. Barez yjem pripeljal iz Budimpešte, je bil danes pri cesarju na avdienci in mu je poročal o tekočih poslih. Jutri se vrne v Budimpešto.

Klub nemških socialnih demokratov.

Dunaj, 2. julija. Nemški socialno demokratični poslanci so sklicani za 6. t. m. na sejo, da konstituirajo svoj klub. Oblika za zastopanje skupnih delavskih interesov se ima skleniti na seji skupnega izvrševalnega odbora vseh narodnosti.

Srbska skupščina.

Belgrad, 2. julija. Vsled demisije Pasićeve vlade sodijo, da bo razpust skupščine kljub nasprotnemu prizadevanju kralja neizogiben. Začasno se ima sestaviti poslovnio ne parlamentarno ministristvo. Pasić hoče baje zapustiti politično življenje.

Rusi na Kitajskem.

Berolin, 2. julija. „Lokalanzeiger“ poroča iz Peterburga: Ruski poslanik na Kitajskem Gorostovac je ponovil svojo demisijo, ker mu ne ugađa popustljiva politika Rusije napram Kitajski in je svetoval ostrejši nastop. Rusija naj bi bila porabila priliko, ko je bila Kitajska še preslaba, da bi definitivno reševala politična vprašanja.

Albanija.

Carigrad, 2. julija. Malisori v Črnigori skušajo zavlačiti pogajanja s turškim poslanikom v Cetinju. Nekateri voditelji Malisorov so izdelali nove predloge, o katerih se bo ministrski svet jutri posvetoval.

Solun, 1. julija. Vlada pripisuje agitaciji zdravnik Bessin beja, ki skuša spuntati ljudstvo, velik pomen. Bessin bej ima baje velik vpliv in mnogo pristašev ter bi lahko napravil vladi mnogo novih zadreg. Monastirske oblasti so dobile nalog, razposlati močne vojaške čete in uničiti Bessin beja, preden postane močan.

Izpor stavbinskih delavcev.

Stokholm, 2. jula. Ker so se pogajanja med podjetniki in delavci v stavbinski obrti razbila in ker dosežanje stavke niso končane, je zveza delodajalcev sklenila, da imajo njeni člani dne 10. julija izključiti vse delavce iz dela.

Povodnji na Bolgarskem.

Sofija, 2. julija. Vsled tridnevnega deževja so na južnem Bolgarskem velike poplave. Dva železniška mosta, več navadnih mostov in mnogo železniških nasipov je porušeni. Filipopel in nekatera druga mesta so pod vodo. Škoda na poljih je velikanska. Tudi več ljudi je ob življenju. Brzokrajna zveza s Srbijo je pretrgana, ravnotoka železniška zveza s Turčijo.

Velikanska stavbinska nesreča.

Kijev, 2. julija. Včeraj se je podrla petnadstropna nova stavba. Mnogo delavcev je bilo zasutih. Požarna bramba je potegnila 25 ponesrečenih izpod razvalin; štirje delavci so bili že mrtvi, 10 pa težko ranjenih.

Kijev, 2. julija. Izpod ruševin v Lvovski ulici so potegnili še dva mrliča in 3 težko ranjene. Lastnika hiše so zaprli.

Češki socialisti v parlamentu.

Kladno, 3. julija. Včeraj se je tukaj otvorila delavska razstava. Navzoči so bili češki socialno demokratični poslanci, strankino vodstvo in mnogo zaupnikov. Potem je bila skupna seja o nastopu čeških socialnih demokratov v državnem zboru. Posvetovanje se danes nadaljuje. Poročilo sledi.

Odgovorni urednik Fran Bartl.
 Izdaja in zalaga založba Zarje.
 Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

⌘ Kavarna ⌘

Unione v Trstu

ulica Caserma in Torre Bianca

⌘ se priporoča. ⌘

Splošna delavska zveza „Vzajemnost“ v Ljubljani.

Vabilo

na

II. redni letni občni zbor

ki se bo vršil

v nedeljo dne 23. julija 1911 ob 9. uri dopoldan v areni „Narodnega doma“ v Ljubljani.

Dnevni red:

1. Poročilo načelnika o delovanju zveze. 2. Poročilo blagajnika. 3. Poročilo nadzorstva in podelitev odveze. 4. Poročila odsekov. 5. Sprememba pravil in sklepanje o prijavljenih predlogih. 6. Raznoterosti.

V pojasnilo. Pristop na zborovanje je dovoljen le članom, ki se izkažejo z legitimacijo in ki niso čez 2 meseca s prispevki v zaostanku. Duplikate za izgubljene ali pokvarjene legitimacije se dobi v društveni pisarni vsak dan od 6. do 7. ure zvečer. Za člane se smatra le tiste, katerih vpisnina in prispevki so obračunjeni v centrali. Vpiše se lahko tudi pred obnim zborom. Samostojne predloge članov ali odsekov je vložiti pri centrali najkasneje do incl. 15. jul. t. l.

V Ljubljani, dne 30. junija 1911.

Za nadzorstvo:

Ivan Hlebš, Val. Mihler.

Za načelstvo:

Iv. Kočmur, Št. Lehpamer.

Pozor! Pozor!

≡ KAVARNA „LEON“ ≡

se priporoča ter je navadno celo noč odprta.

S spoštovanjem L. F. Pogačnik.

Konsumno društvo

za

Ljubljano in okolico

vpisana zadruga z omejeno zavezo

ima dosedaj sledeče prodajalne:

- I. v Šiški (v lastni hiši) Kolodvorska c.,
- II. na Viču (Glince, Tržaška cesta),
- III. v Ljubljani, Vodmat, Bohoričeva ulica,
- IV. v Ljubljani, Kolodv. okraj, Sodna ul. 4,
- V. v Ljubljani, Trnovo-Krakov, Krakovski nasip 10,
- VI. v Tržiču na Gor. (pot proti Bistrici),
- VII. na Savi na Gorenjskem,
- VIII. na Jesenicah na Gorenjskem.

Pisarna je v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 6 II. — Uradne ure za stranke od 8.—1. ure popoldne.

Članov ima 1474, podpisanega kapitala 44.220 K, vplačanega 31.715 K; garancije 88.440 K.

Pristopi lahko vsak polnoleten konsument oz. konsumentinja; pristopnina 1 K, delež 30 K, ki se vplača lahko v obrokih. Pristopi se lahko v prodajalnah in v pisarni. Hranilne vloge se obrestujejo od dneva vložitve do dneva vzdiga po 5 %. — Dosedanje stanje hranilnih vlog 45.000 kron.

Cene v prodajalnah zmerne! Blago sveže!

V letu 1910 — 4 % dividende.